

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Fahri TANIŞ¹ , Abdullah ÇAKMAK¹ , Dursun AKSU² ¹Sınıf Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Programı, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye²Sınıf Eğitimi Bölümü, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye

Öz

Türkçe öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğretimin alanları ile ilgili öğrenci becerilerini geliştiren birçok materyal kullanılmaktadır. En yaygın olarak kullanılan bakanlığın öğretmenlere sunduğu ders kitaplarıdır. Ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerin öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun hazırlanması onların Türkçe dersine olan tutumlarını olumlu etkilemekte, ilgi ve isteklerini arttırmaktadır. Sınıf seviyesine uygun hazırlanan metinler ise öğrencilerin okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin gelişiminde oldukça önem arz etmektedir. Bu düşünce ile ilkökul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik değeri ve düzeylerinin hesaplanarak, metin türü bazındaki değerlerin birbiriyle karşılaştırılması ve aradaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma materyalini 2022–2023 eğitim-öğretim yılında, ilkokullarda tüm sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler oluşturmaktadır. Araştırma verileri betimsel analiz ile incelenerek değerlendirilmiştir. Doküman incelemesinde kullanılan ve Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerine ilişkin değerler yorumlanmıştır. Metinlerden elde edilen verilerde Ateşman (1997) tarafından oluşturulan okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilkökul Türkçe ders kitabında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin kolay ve orta düzeyde olduğu görülmüştür. Metin türleri açısından ise öyküleyici ve şiir türündeki metinler genellikle kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici metinlerin ise orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda yeni hazırlanacak kitaplardaki metinlerde kolaydan zora ilkesi gözetilebilir. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili öğretmen görüşleri alınabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitabı, okunabilirlik, okuma, okuma metni, serbest okuma metni

Readability Levels of Texts in Primary School Turkish Textbooks

Abstract

In Turkish teaching, many materials are used to improve students' listening, speaking, reading, and writing skills. The most commonly used textbooks are provided by the ministry to teachers. Preparing the texts and activities in the textbooks in accordance with the students' developmental levels positively affects their attitudes toward Turkish lessons and increases their interest and enthusiasm. Texts prepared in accordance with the grade level are very significant in the development of students' reading and reading comprehension skills. This study aims to calculate the readability values and levels of reading and free reading texts in primary school Turkish textbooks, compare the values based on text type, and reveal their similarities and differences. The study material consists of the texts in the Turkish textbooks of all grades in primary schools in the 2022–2023 academic year. Descriptive analysis was used to evaluate the study data. The values related to the reading and free reading texts used in the document analysis and included in the Turkish textbooks were interpreted. The data obtained from the texts were evaluated using the readability formula developed by Ateşman (1997). The research results showed that the reading and free reading texts in the Turkish primary school textbook were at the easy and medium levels. Regarding text types, narrative and poetry texts were generally on the easy level, while informative texts were on the medium level. According to these results, the principle of from easy to difficult could be observed in texts prepared in new textbooks. The opinions of teachers about the texts in primary school Turkish textbooks could be considered.

Keywords: Free reading text, readability, reading, reading text, Turkish textbook

Giriş

Türkçe öğretim programı öğrencilerde temel dil becerilerini geliştirmeyi, Türkçe'yi konuşma ve yazma kurallarına uygun etkili kullanmayı, okuma ve yazma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2019). Okuma, öğrencilerin metinleri ön bilgileri yardımıyla anlamlandırarak yorumlanması olarak tanımlanmaktadır (Kavcar ve ark., 1998). Kelime ve cümlelerin seslendirilmesinin yanında anlamlandırılması gerekmektedir (Karatay, 2009). Bu nedenle öğrencilerde okuduğunu anlama becerisi geliştirilmektedir. Okuduğunu anlama becerilerinin gelişimi öğrencilerin yorumlama, akıl yürütme,

analiz etme, özgün fikirler üretme, araştırma, değerlendirme, sorgulama gibi becerilerin gelişimine olanak sağlamaktadır (Kardaş & Tunagür, 2020). Öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimi birçok materyal ile desteklenmektedir. Okuma becerilerinin kazandırılması ve öğretim programının belirttiği amaçların gerçekleştirilmesi sürecinde için kullanılan ders kitapları bu materyallerden birisidir (Kılıç & Seven, 2006). Ders kitapları belli temalara göre düzenlenmiş, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun hazırlanmış, öğrencilerin farklı düşünme yöntemlerini destekleyen metin, görsel ve etkinlikler içermektedir. Metin, dilsel ve yapısal kuralları olan okurun zihinsel yönünü harekete geçirmeyi amaçlayan ve bir konu veya olayı

Corresponding Author: Fahri TANIŞ, E-mail: fahrizs@hotmail.com

Cite this article as: Tanış, F., Çakmak, A., & Aksu, D. (2023). Readability Levels of Texts in Primary School Turkish Textbooks. *HAYEF: Journal of Education*, 20(3), 288-296.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
Available online at <https://hayefjournal.org>

aktaran yazılardır (Günay, 2013). Öğrencilerin farklı beceri ve yönlerini destekleyen metinlerin çeşitliliğine önem verilmesi gerekmektedir (Sallabaş & Yılmaz, 2020). Farklı türdeki metinler, öğrencilerin betimleme, çıkarım yapma, düşünme, sorgulama, yorumlama, tanımlama, ezberleme becerilerini geliştirir ve geniş bir hayal gücü kazanmalarını sağlamaktadır (Şengül, 2005). Metinler öğrencilerin ilgisini çekmeli ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır (Ünal, 2001). Böylece öğrenci metinleri okuma, anlama, yorumlama ve etkinlikleri yapma da istekli olacaktır. Aksi halde bu metinler öğrencilerin sıkılmasına ve okumaya karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olmakta ve Türkçe dersine olan ilgilerini azaltmaktadır (Tan, 2007). Okuma metinleri konu, görsel, yazı fontu, yazı büyüklüğü ve yazım ve imla yönünden öğrencilerin fiziksel ve zihinsel yeterliliğine uygun olmalıdır. Metinlerde öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine uygun okuyabileceği ve anlayabileceği kelimeler ve cümleler kullanılmalıdır (Çiftçi, ve ark., 2007). Bu durum “okunabilirlik” kavramı ile yakından ilişkilidir. Metinlerin öğrencilerin okuyabileceği ve anlayabileceği seviyede olması gerektiği yani okunabilirlik düzeyinin yüksek olması gerektiği düşünülmektedir (Özbek & Ergül, 2018). Okunabilirlik düzeyi yüksek olan metinlere ilişkin yapılan etkinliklerin öğrenciler açısından daha verimli olması beklenmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak etkinliklerle ilişkili okuma metinleri ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri araştırılmıştır. Ateşman (1997) “Okunabilirliği, okuyan tarafından metinlerin ne kadar kolay ya da güç anlaşılır olduğunun anlatılmak istenmesi” olarak tanımlamaktadır. Literatüre bakıldığında Türkçe metinlerde okunabilirlik kavramı ile ilgili ilk çalışmanın 1997 yılında Ateşman tarafından yapıldığı görülmektedir. Ateşman (1997)’in formülünün uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar, ilgili puan aralığına göre “çok kolay” (90–100), “kolay” (70–80), “orta güçlükte” (50–69), “zor” (30–49), “çok zor” (1–29) şeklinde kolaydan zora doğru uzanan bir hiyerarşi içinde sıralanmıştır. Ayrıca Ateşman (1997)’in formülünü ortaokul ders kitaplarındaki metinler için kullananların yanında ilkökuller ders kitaplarında da kullanan araştırmacı azımsanamayacak kadar çoktur. Alanyazına bakıldığında ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili okunabilirlik çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Fakat ilkökuller Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Türkçe dersinin ana materyali olan Türkçe ders kitaplarının, metinlerinin okunabilirlik düzeyleri önem arz etmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde bu çalışma ve sonuçlarının; Türkçe Öğretim Programı, öğretmen ve öğrenciler ile alanyazın açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada “Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada ilkökuller Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu metinler öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türü şeklinde sınıflandırılarak metin türlerinin okunabilirlik düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

- 1) İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
- 2) İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
- 3) İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri, öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türündeki metinler bağlamında farklılık göstermekte midir?
- 4) İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türlerinin sınıf seviyelerine göre zorluk düzeyleri nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Literatüre bakıldığında ortaokul kademesinde (5. 6. 7. ve 8. sınıf) kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinleri ile ilgili

okunabilirlik üzerine çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Bora & Arslan, 2021; Çıplak, 2022). Ayrıca ilkökuller kademesinde (1. 2. 3. ve 4. sınıf) kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinleri ile ilgili yapılan çalışmada okunabilirliğe yönelik farklı yaklaşımlara da yer verilmektedir (Dağdeviren & Küçüktepe, 2022). Yapılan bu çalışmada ise ilkökuller kademesindeki tüm sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve serbest okuma metinlerinin tür sınıflaması da dâhil olmak üzere okunabilirlikleri incelenmektedir. Bu çalışma okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik açısından karşılaştırılması yanında metin türlerine göre de karşılaştırılmasına imkân sunmaktadır. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlere ait veriler Milli Eğitim Bakanlığı’nın “Ders Kitaplarında Okunabilirlik” raporuna göre yorumlanmıştır. Bu nedenle araştırma literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması, metinlerin öğrencilerin seviyelerine uygunluğunun görülmesi ve bundan sonraki basılacak ders kitapları için rehber olması açısından çalışma önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı ve nitel araştırma türünde olan bu çalışmada veriler doküman incelemesi yönteminin ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi yönteminde araştırmacının elde ettiği veriler üzerinde bir etkisi söz konusu değildir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmekte ve daha önceden belirlenmiş temalar içerisinde verilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu çalışmada ilkökuller Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri Ateşman (1997)’in formülü ile hesaplanmıştır.

Örneklem/Araştırma grubu

Bu çalışmanın örneklem türü, ölçüt(kriter) örneklemidir. Ölçüt örneklem; araştırmacılar tarafından hazırlanan ve önceden hazırlanmış bir takım ölçütlere göre belirlenen örneklem türüdür (Marshall & Rossman, 2014). Araştırmanın örneklemi oluşturan ders kitapları için belirlenen kriterler, 2022–2023 eğitim-öğretim yılında okutulması, özel yayınlardan oluşması ve Eğitim Bilişim Ağı’nda (EBA)’da yer alması olarak belirlenmiştir. Bu nedenle örneklemi Bilim ve Kültür Yayınları birinci sınıf Türkçe ders kitabı (MEB, 2022a), Ada Matbaacılık Yayınları ikinci sınıf Türkçe ders kitabı (MEB, 2022b), Gizem yayınları üçüncü sınıf Türkçe ders kitabı (MEB, 2022c) ve Özgün Yayınları dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında (MEB, 2022d) yer alan metinler oluşturmaktadır. Örneklem eğitim bilişim ağı’nda (EBA) yer alan, 2022–2023 eğitim-öğretim yılında okutulan ve özel yayınevleri tarafından basılan kitaplardan seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

İlkokuldaki tüm sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma ve serbest okuma metinlerinin hiçbirini inceleme kapsamı dışında bırakılmamış, tamamı örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmacılar tarafından veri toplama aracı olarak “Metin İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Form içerik olarak; tema isimleri, metin isimleri, metin türleri, kelime sayıları, cümle sayıları ve hece sayıları bölümlerinden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen “Metin İnceleme Formu” için uzman görüşüne başvurulmuş ve uzmanların geri dönüşlerine göre gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca toplanan verilerin okunabilirlik düzeylerinin hesaplanabilmesi için Ateşman (1997) tarafından geliştirilen “Okunabilirlik Formülü” kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada 2022–2023 eğitim öğretim yılında ilkokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarından seçilen dört kitapta bulunan toplam 112 adet metin incelenmiştir. Metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları araştırmacılar tarafından hesaplanmıştır. Metinlerin cümle, kelime ve

hece sayıları sırasıyla hesaplanmıştır. Hesaplanan veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Metin İnceleme Formu”nda yerlerine işlenmiş daha sonra da her metnin verileri ayrı ayrı Ateşman (1997)’in formülüne yerleştirilerek hesaplamalar yapılmıştır. Öncelikle ortalama sözcük ve ortalama cümle uzunlukları belirlenmiştir. Daha sonra hesaplamalar sonucunda okunabilirlik değerleri ortaya konulmuştur. Araştırmada okuma ve serbest okuma metinlerine ait tema, metnin hece sayısı, kelime sayısı, cümle sayısı, ortalama sözcük uzunluğu, cümle uzunluğu, okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İncelenen metinlerde nokta, iki nokta, soru işareti ve üç nokta ile biten kelime grupları cümle olarak sayılmıştır. Her boşluk arasındaki öğeler ise kelime olarak sayılmıştır. Ortalama kelime ve cümle uzunluklarının belirlenmesinde ve okunabilirlik sayısının tespit edilmesinde virgülden sonra iki basamak alınması uygun görülmüştür.

Araştırma kapsamında seçilen ders kitapları betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu araştırmada metinlerden elde edilen verilerin analizinde Ateşman (1997) tarafından Flesch’ten uyarlanan okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır.

Ateşman’ın formülü şu şekildedir:

$$O.S. = 198,825 - 40,175 \times X1 - 2610 \times X2$$

O.S.: Okunabilirlik sayısı

X1: Ortalama Sözcük Uzunluğu

X2: Ortalama Cümle Uzunluğu

Ortalama Sözcük Uzunluğu (X1) , Toplam hece sayısının toplam sözcük sayısına bölümü ile elde edilmiştir.

Ortalama Cümle Uzunluğu (X2) , Toplam sözcük sayısının toplam cümle sayısına bölümü ile elde edilmiştir.

Tablo 1’e göre; Ateşman tarafından 90–100 arasındaki değerler “çok kolay,” 70–89 arasındaki değerler “kolay,” 50–69 arasındaki değerler “orta,” 30–49 arasındaki değerler “zor,” “1–29” arasındaki değerler “çok zor” düzeyde sınıflandırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmamızın örneklemini oluşturan ders kitaplarındaki metinler Ateşman (1997) okunabilirlik formülüne göre hesaplanmıştır. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için metinlerde yer alan hece, kelime ve cümle sayıları tüm araştırmacılar tarafından ayrı ayrı, otomatik sayma yapan program ve el ile hesaplanmıştır. Tüm araştırmacılar aynı programı kullanmıştır. Araştırmacıların yapmış oldukları sayım sonucuna ait veriler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda şiir türündeki metinlere ait verilerde farklılık olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin birden fazla kıtaya yayılmış devrik cümlelerin çokça kullanılması olduğu ile ilgili ortak kana varılmıştır. Şiir türü içerisindeki cümleler kurallı cümleler haline dönüştürülerek veriler tüm araştırmacılar tarafından tekrar hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda tüm araştırmacıların elde ettiği verilerin aynı olduğu görülmüştür.

Tablo 1.
Ateşman Formülü’ndeki Okunabilirlik Değerine Göre Sınıflandırma

Düzye	Okunabilirlik Değeri
Çok Kolay	90–100
Kolay	70–89
Orta	50–69
Zor	30–49
Çok Zor	1–29

Bulgular

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin bulgular

Ateşman (1997)’in okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemeyle Tablo 2’deki verilere ulaşılmıştır. Tablo 2’ye göre birinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan on iki okuma metninden Karınca ile Ağustos Böceği, Tilki ile Leylek, Eylül ve Diş Dostları, Mutlu Kedi Doktorunu Güldürüyor, Kahvaltı, Didi Enerji İstiyor, Demirci Kirpi adlı metinler “kolay” düzeydedir. Çiftçiyle Çocukları, Riki’nin Robotu, Deniz Uçakları ve Yüzen Uçaklar, Boş Gazete, Saygı Nedir? adlı metinler ise “orta” düzeydedir.

Ateşman (1997)’in okunabilirlik formülüyle yapılan incelemede, Tablo 3’te de görüldüğü üzere ikinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yirmi dört okuma metninden Gerçek Arkadaş, Mevsimler adlı metinler “çok kolay” düzeydedir. Paylaş Dedi Babam, Aslı’nın Dönüşü, Nasreddin Hoca’nın Köyünde, Güzel Yurdum, Atatürk’ün Gül Tekin’e Armağanı, Seyit Onbaşı, Ben Her Gün Bir Şey Olacağım, Konuksever, Naz’ın Bilgisayar Sevdası, Bilgi Çağı, Bilge Hangi Spor Yapacak?, El ve Tırnaklar, Gülibik, Üç Güneş, Özgür Olmak ya da Olmamak, Işıltılı Reklamlar adlı metinler “kolay” düzeydedir. Alçak Gönüllü Olmak, Sihirli Sözcükler, Tekerleğin İcadı, Kahvaltının Önemi, Ufacık Vidacık, Korkusuz Kahramanlar adlı metinler “orta” düzeydedir.

Tablo 4’e bakıldığında üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yirmi dört okuma metninden “çok kolay” düzeyde metin bulunmadığı görülmektedir. Günaydın Size, Yalnız Köstebek, Mimar Sinan’ın Suları, Atatürk’ün Yaşamı, Cumhuriyet Bayramı, Mutluluk Pınarı, Okulda Seçim Deniz Kızı, Doğa Nedir?, Ufacık Tefeciktim, Düş Macunu, Top ve Komşu, Dünyayı Gezmek İsteyen Kirpi, Gemiler Nasıl Yüzer?, Bilgisayar adlı metinler “kolay” düzeydedir. Bayrağımıza Sesleniş, Kumbara İçi Dolu Para, Bayram Armağanları, Yurt Türküsü, Hoca’dan Mektup Var, Gökkuşağıyla Yolculuk, Arkadaşlarım, Geçmişten Günümüze Evler, Isınma Hareketleri adlı metinler ise “orta” düzeydedir. Ayrıca üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında “zor” ve “çok zor” düzeyde de metin bulunmamaktadır.

Ateşman(1997)’in okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yirmi dört okuma metninden Arkadaş, Kirpi Masalı, Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor, Babamızın Elleri, Dil Devrimi Yapılıyor, Dimyat’a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olmak, Yokuş, Padişahın Ebrusu, Kardan Adamın Evi, Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?, Güneşin Gittiği Gün, Elimde Değil! Ve Haydi Spora adlı metinlerin “kolay” düzeyde olduğu Tablo 5’te görülmektedir. Çiçeklere Maniler şiiri, “çok kolay” düzeydedir. Ye Kürküm Ye, Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal’e Mektup Var, Büyüken Gün, Kastamonulu Safiye, Masalcı Dede Pertev Naili Boratav, Çanakale Türküsü, Termit Kolonisi, Bütün Yollar Kalbe Çıkar adlı metinler ise “orta” düzeydedir. Hızlı Düşünmek ve Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya metinleri ise bu kitapta yer alan “zor” düzeydeki metinlerdir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine ilişkin bulgular

Aynı formülle yapılan incelemede birinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dört serbest okuma metninden Ekmek, Sporun Faydaları Nelerdir?, Biz Okuruz adlı metinler “kolay” düzeydedir. Zeynepile Birlikte adlı metin ise “çok kolay” düzeyde olduğu Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 7’ye göre Ateşman (1997)’in okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede ikinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden Sevgi Bir Kuştur, Ülkemi Seviyorum, Tuhaf Köpek, Aklımdaki İcatlar, Tarzan, Bölüşmek Kolay Değil adlı metinler

Tablo 2.

Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Karınca ile Ağustos Böceği	Öyküleyici	2,51	7,6	78,15	Kolay
Tilki ile Leylek	Öyküleyici	2,52	7,9	76,96	Kolay
Çiftçiyle Çocukları	Öyküleyici	2,89	5,6	68,10	Orta
Eylül ve Diş Dostları	Öyküleyici	2,63	7,86	72,65	Kolay
Mutlu Kedi Doktorunu Güldürüyor	Öyküleyici	2,49	8	77,91	Kolay
Kahvaltı	Şiir	2,50	7,5	78,81	Kolay
Riki'nin Robotu	Öyküleyici	2,65	9,04	68,76	Orta
Didi Enerji İstiyor	Öyküleyici	2,73	5,5	74,79	Kolay
Deniz Uçakları ve Yüzen Uçaklar	Bilgilendirici	2,79	7,6	66,90	Orta
Boş Gazete	Öyküleyici	2,93	6,5	64,14	Orta
Saygı Nedir?	Bilgilendirici	2,83	8,4	63,21	Orta
Demirci Kirpi	Öyküleyici	2,39	6,1	86,88	Kolay

Tablo 3.

İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Gerçek Arkadaş	Öyküleyici	2,27	3,9	97,44	Çok Kolay
Alçak Gönüllü Olmak	Öyküleyici	2,98	6,5	62,13	Orta
Paylaş Dedi Babam	Şiir	2,6	5	81,32	Kolay
Aslı'nın Dönüşü	Öyküleyici	2,59	4,02	84,28	Kolay
Nasreddin Hoca'nın Köyünde	Öyküleyici	2,7	7,13	71,74	Kolay
Güzel Yurdum	Şiir	2,31	7,6	86,19	Kolay
Atatürk'ün Gül Tekin'e Armağanı	Öyküleyici	2,62	6,02	77,85	Kolay
Seyit Onbaşı	Bilgilendirici	2,63	5,56	78,65	Kolay
Korkusuz Kahramanlar	Şiir	2,83	13,25	50,55	Orta
Ben Her Gün Bir Şey Olacağım	Öyküleyici	2,56	5,66	81,20	Kolay
Sihirli Sözcükler	Bilgilendirici	2,97	7,42	60,14	Orta
Konuksever	Şiir	2,77	5,44	73,35	Kolay
Naz'ın Bilgisayar Sevdası	Öyküleyici	2,65	5,22	78,74	Kolay
Tekerleğin İcadı	Bilgilendirici	2,73	8,60	66,70	Orta
Bilgi Çağı	Şiir	2,58	6,8	77,43	Kolay
Bilge Hangi Spor Yapacak?	Öyküleyici	2,66	6,06	76,15	Kolay
Kahvaltının Önemi	Bilgilendirici	2,80	9,3	62,06	Orta
Gülibik	Öyküleyici	2,71	5,59	75,37	Kolay
Mevsimler	Bilgilendirici	2,17	4,53	99,50	Çok Kolay
Üç Güneş	Şiir	2,35	12,33	72,23	Kolay
Ufacık Vidacık	Öyküleyici	2,78	6,80	69,39	Orta
Özgür Olmak ya da Olmamak	Bilgilendirici	2,59	5,04	81,62	Kolay
Işıltılı Reklamlar	Şiir	2,68	5,42	77,01	Kolay
El ve Tırnaklar	Şiir	2,16	9	88,56	Kolay

“kolay” düzeydedir. Çocukluğumdaki Bayramlar ve Futbolcu Efe adlı metinler “orta” düzeydedir.

Tablo 8'e göre üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden Okul Türküsü adlı şiir “çok kolay” düzeydedir. Kırk Haramiler, Atatürk'ün Doğa Sevgisi, Trafik Işıkları, Güneş, Kırmızı Yaprak, Televizyoncu Ali adlı metinler “kolay” düzeydedir. Halk Oyunları adlı metin ise “orta” düzeyde bir metindir.

Ateşman(1997)'in okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden “çok kolay” düzeyde metin bulunmadığı Tablo 9'da görülmektedir. Kaşığı, Yakutistan Masalı: Cesur Vay'ın Deniz Macerası, Taş Çorbası adlı metinler “kolay” düzeydedir. Kütü

Amare, Mozart'ın Yaşamından, Deniz Masalı adlı metinler “orta” düzeydedir. Kar Taneleri Bilimin Tarihi ve Türkiye'de Futbolun Çocukluğu adlı metinler ise bu kitapta bulunan “zor” düzeydeki metinlerdir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türlerine göre okunabilirlik düzeylerine ilişkin bulgular

Birinci sınıf Türkçe ders kitabı metin türlerine göre okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine bakıldığında öyküleyici metinlerin kolay, bilgilendirici metinlerin orta ve şiir türündeki metinlerin kolay düzeyde olduğu Tablo 10'da görülmektedir. Metin türlerine göre serbest okuma metinleri okunabilirlik düzeylerine bakıldığında serbest okuma metinlerinde öyküleyici metin bulunmamaktadır. Bilgilendirici ve şiir türündeki metinlerin kolay olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Günaydın Size	Şiir	2,45	9,50	75,71	Kolay
Yalnız Köstebek	Öyküleyici	2,49	5,41	84,67	Kolay
Mimar Sinan'ın Suları	Bilgilendirici	2,70	7,63	70,58	Kolay
Atatürk'ün Yaşamı	Bilgilendirici	2,68	7,23	72,25	Kolay
Bayrağıma Sesleniş	Öyküleyici	2,67	8,42	69,52	Orta
Cumhuriyet Bayramı	Şiir	2,64	6,43	75,81	Kolay
Kumbara, İçi Dolu Para	Bilgilendirici	2,74	8,07	67,87	Orta
Mutluluk Pınarı	Öyküleyici	2,58	6,71	77,66	Kolay
Okulda Seçim	Şiir	2,53	5,08	83,92	Kolay
Bayram Armağanları	Öyküleyici	2,79	7,48	67,39	Orta
Yurt Türküsü	Şiir	2,64	10,00	66,66	Orta
Hoca'dan Mektup Var	Bilgilendirici	2,87	6,86	65,70	Orta
Deniz Kızı	Öyküleyici	2,60	6,24	77,99	Kolay
Doğa Nedir?	Bilgilendirici	2,56	7,20	77,08	Kolay
Arkadaşlarım	Şiir	2,94	11,57	50,58	Orta
Gökkuşağıyla Yolculuk	Öyküleyici	2,86	6,07	68,21	Orta
Geçmişten Günümüze Evler	Bilgilendirici	2,82	10,78	57,29	Orta
Ufacık Tefeciktim	Şiir	2,46	6,17	83,92	Kolay
Düş Macunu	Öyküleyici	2,53	7,04	78,87	Kolay
Isınma Hareketleri	Bilgilendirici	2,91	10,85	53,54	Orta
Top ve Komşu	Şiir	2,02	13,50	82,50	Kolay
Dünyayı Gezmek İsteyen Kirpi	Öyküleyici	2,64	4,70	80,34	Kolay
Gemiler Nasıl Yüzer?	Bilgilendirici	2,58	6,51	78,03	Kolay
Bilgisayar	Şiir	2,51	6,71	80,44	Kolay

Tablo 5.

Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Arkadaş	Şiir	2,69	7,25	71,85	Kolay
Kirpi Masalı	Öyküleyici	2,53	7,38	77,86	Kolay
Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	Şiir	2,78	6,11	71,04	Kolay
Babamın Elleri	Şiir	2,42	7,14	82,96	Kolay
Ye Kürküm Ye	Öyküleyici	2,68	9,75	65,73	Orta
Dil Devrimi Yapılıyor	Bilgilendirici	2,56	6,68	78,63	Kolay
Çanakkale Türküsü	Şiir	2,51	12,25	66,01	Orta
Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal'e Mektup Var	Bilgilendirici	2,82	11,93	54,42	Orta
Kastamonulu Safiye	Bilgilendirici	3,08	8,23	53,70	Orta
Çiçeklere Maniler	Şiir	2,10	6,00	98,91	Çok Kolay
Büyük Gün	Bilgilendirici	2,75	7,89	67,79	Orta
Dimyat'a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olmak	Öyküleyici	2,68	7,84	70,74	Kolay
Yokuş	Şiir	2,71	6,60	72,64	Kolay
Padişahın Ebrusu	Öyküleyici	2,56	6,98	77,78	Kolay
Masalıcı Dede Pertev Naili Boratav	Bilgilendirici	2,74	11,85	57,88	Orta
Kardan Adamın Evi	Şiir	2,41	6,94	83,72	Kolay
Termit Kolonisi	Bilgilendirici	2,66	9,53	67,18	Orta
Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?	Öyküleyici	2,47	4,86	87,03	Kolay
Hızlı Düşünmek	Bilgilendirici	2,91	15,71	40,94	Zor
Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya	Bilgilendirici	3,04	12,80	43,32	Zor
Güneş'in Gittiği Gün	Öyküleyici	2,48	6,66	81,96	Kolay
Elimde Değil!	Öyküleyici	2,54	7,67	76,58	Kolay
Bütün Yollar Kalbe Çıkar	Bilgilendirici	2,53	12,03	65,60	Orta
Haydi Spora	Öyküleyici	2,38	6,05	87,23	Kolay

Tablo 6.

Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Serbest Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Ekmek	Şiir	2,36	7,3	84,95	Kolay
Sporun Faydaları Nelerdir?	Bilgilendirici	2,58	9,25	71,03	Kolay
Zeynep ile Birlikte	Şiir	2,5	3,14	90,19	Çok Kolay
Biz Okuruz	Şiir	2,6	8,5	72,18	Kolay

Tablo 7.

İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Serbest Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Sevgi Bir Kuştur	Şiir	2,48	7,25	80,27	Kolay
Çocukluğumdaki Bayramlar	Bilgilendirici	2,89	5,17	69,23	Orta
Ülkemi Seviyorum	Şiir	2,58	6,94	85,53	Kolay
Tuhaf Köpek	Şiir	2,35	5,85	89,15	Kolay
Aklımdaki İcatlar	Şiir	2,44	6,02	85,08	Kolay
Futbolcu Efe	Öyküleyici	2,85	6,10	68,40	Orta
Tarzan	Öyküleyici	2,45	7,1	81,86	Kolay
Bölüşmek Kolay Değil	Öyküleyici	2,44	16,14	79,49	Kolay

Tablo 8.

Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Serbest Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Kırk Haramiler	Öyküleyici	2,46	5,11	86,45	Kolay
Atatürk'ün Doğa Sevgisi	Bilgilendirici	2,57	7,29	76,42	Kolay
Trafik Işıkları	Şiir	2,54	6,50	79,88	Kolay
Halk Oyunları	Bilgilendirici	2,74	12,67	55,55	Orta
Güneş	Bilgilendirici	2,56	8,36	74,00	Kolay
Okul Türküsü	Şiir	2,17	7,67	91,48	Çok Kolay
Kırmızı Yaprak	Öyküleyici	2,47	6,93	81,58	Kolay
Televizyoncu Ali	Öyküleyici	2,68	5,77	76,15	Kolay

Tablo 9.

Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ortalama Sözcük Uzunluğu, Ortalama Cümle Uzunluğu, Okunabilirlik Sayısı

Serbest Okuma Metinleri	Metin Türleri	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
Kaşığı	Öyküleyici	2,57	5,01	82,41	Kolay
Yakutistan Masalı: Cesur Vay'ın Deniz Macerası	Öyküleyici	2,39	6,72	85,41	Kolay
Kütü'l Amare	Bilgilendirici	2,53	13,73	61,36	Orta
Taş Çorbası	Öyküleyici	2,44	7,10	82,19	Kolay
Mozart'ın Yaşamından	Bilgilendirici	2,66	10,79	63,69	Orta
Deniz Masalı	Öyküleyici	2,98	5,38	65,15	Orta
Kar Taneleri Bilimin Tarihi	Bilgilendirici	2,74	16,04	46,97	Zor
Türkiye'de Futbolun Çocukluğu	Öyküleyici	2,69	19,94	38,89	Zor

İkinci sınıf Türkçe ders kitabı metin türlerine göre okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine bakıldığında öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türündeki metinlerin kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Metin türlerine göre serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine bakıldığında serbest okuma metinlerinde öyküleyici ve şiir türündeki

metinlerinin kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici metinlerin ise orta düzeyde olduğu Tablo 11'deki verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 12'deki üçüncü sınıf Türkçe ders kitabına ait verilerden; okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine bakıldığında öyküleyici

Tablo 10.

Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Göre Ortalama Puanlar

Metin Türleri	Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri
Öyküleyici	74,26	Kolay	—	—
Bilgilendirici	65,05	Orta	71,03	Kolay
Şiir	78,81	Kolay	82,44	Kolay

Tablo 11.

İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Göre Ortalama Puanlar

Metin Türleri	Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri
Öyküleyici	85,00	Kolay	76,23	Kolay
Bilgilendirici	74,77	Kolay	69,23	Orta
Şiir	75,83	Kolay	85	Kolay

Tablo 12.

Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Göre Ortalama Puanlar

Metin Türleri	Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri
Öyküleyici	75,58	Kolay	81,39	Kolay
Bilgilendirici	67,75	Orta	68,65	Orta
Şiir	74,94	Kolay	85,68	Kolay

Tablo 13.

Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Göre Ortalama Puanlar

Metin Türleri	Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Puan Ortalaması	Serbest Okuma Metinleri Okunabilirlik Düzeyleri
Öyküleyici	78,11	Kolay	70,81	Kolay
Bilgilendirici	58,82	Orta	57,34	Orta
Şiir	78,16	Kolay	—	—

metinlerin kolay, bilgilendirici metinlerin orta ve şiir türündeki metinlerin kolay düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Metin türlerine göre serbest okuma metinleri okunabilirlik düzeylerine bakıldığında serbest okuma metinlerinde öyküleyici ve şiir türündeki metinlerin kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici metinlerin ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabı metin türlerine göre okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerine bakıldığında öyküleyici metinlerin kolay, bilgilendirici metinlerin orta ve şiir türündeki metinlerin kolay düzeyde olduğu Tablo 13'ten anlaşılmaktadır. Metin türlerine göre serbest okuma metinleri okunabilirlik düzeylerine bakıldığında serbest okuma metinlerinde öyküleyici metinlerin kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici metinlerin ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıf serbest okuma metinleri içerisinde şiir türünde metin bulunmamaktadır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ve serbest okuma metinlerinin sınıf seviyelerine göre okunabilirlik düzeylerine ilişkin bulgular

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metin türlerinin sınıf seviyelerine göre zorluk derecesine bakıldığında; birinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türdeki metinlerden 6 tanesinin kolay düzeyde ve 5 tanesinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Birinci sınıf Türkçe ders kitabında çok kolay, zor ve çok zor düzeyde öyküleyici metin bulunmamaktadır. İkinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türdeki metinlerden 1 tanesinin çok kolay, 9 tanesinin kolay ve 3 tanesinin de orta düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci sınıf Türkçe ders kitabında zor ve çok zor düzeyde öyküleyici metin bulunmamaktadır. Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türdeki metinlerden 8 tanesinin kolay düzeyde ve 3 tanesinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bu kitapta da çok kolay, zor ve çok zor düzeyde öyküleyici metin bulunmamaktadır. Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerin ise, 10 tanesinin kolay, 2 tanesinin orta ve 1 tanesinin zor düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında öyküleyici türde çok kolay ve çok zor metne rastlanmamıştır.

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metin türlerinin sınıf seviyelerine göre zorluk derecesi bakıldığında genel olarak

metinlerin kolay ve orta zorlukta olduğu görülmektedir. Birinci sınıf ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin 1 tanesinin çok kolay ve 3 tanesinin kolay olduğu; ikinci sınıf kitabındaki bilgilendirici metinlerin 1 tanesinin çok kolay, 2 tanesinin kolay ve 4 tanesinin orta düzeyde olduğu; üçüncü sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin 6 tanesinin kolay ve 5 tanesinin orta düzeyde olduğu; dördüncü sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin ise 1 tanesinin kolay, 8 tanesinin orta ve 3 tanesinin zor düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki şiir türlerinin sınıf seviyelerine göre zorluk derecesine bakıldığında genel olarak şiirlerin de kolay ve orta zorlukta olduğu görülmektedir. Birinci sınıf ders kitabındaki şiirlerin bir tanesinin kolay ve 2 tanesinin orta zorluk düzeyinde olduğu; ikinci sınıf ders kitabında yer alan şiirlerin 11 tanesinin kolay ve 1 tanesinin orta düzeyde olduğu; üçüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerin 1 tanesinin çok kolay, 7 tanesinin kolay ve 2 tanesinin orta düzeyde olduğu; dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerin ise 1 tanesinin çok kolay, 5 tanesinin kolay ve 1 tanesinin orta zorlukta olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ateşman(1997)'in okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede birinci sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerle ilişkili on iki okuma metninin okunabilirlik düzeyi 63,21–86,88 arasında olduğu ve metinlerin “kolay” ve “orta” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “çok kolay,” “zor” ve “çok zor” düzeyinde okuma metni bulunmadığı görülmektedir. İkinci sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerle ilişkili yirmi dört okuma metninin okunabilirlik düzeyi 50,55–97,44 arasında olduğu ve metinlerin “çok kolay” , “kolay” ve “orta” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “zor” ve “çok zor” düzeyinde okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Yine Ateşman(1997)'in okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde üçüncü sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerle ilişkili yirmi dört okuma metninin okunabilirlik düzeyi 50,58–84,67 arasında olduğu ve metinlerin “kolay” ve “orta” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “çok kolay,” “zor” ve “çok zor” düzeyinde okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Dördüncü sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerle ilişkili yirmi dört okuma metninin okunabilirlik düzeyi ise 40,94–98,91 arasında olduğu ve metinlerin “çok kolay,” “kolay,” “orta” ve “zor” güçlükte olduğu görülmektedir.

Ayrıca “çok zor” düzeyinde okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin kolay olması aynı zamanda anlaşılır olduğunu göstermemektedir. Çünkü okunabilirlik düzeylerinin hesaplanmasında öğrencilerin gelişim özellikleri ve ön bilgileri göz ardı edilmektedir (Ateşman, 1997). Metinlerin zorlaşması öğrencilerin metni anlayamamasına, kolaylaşması ise sıkıcı olmasına neden olabilir. Bu nedenle metinlerin okunabilirlik düzeyleri çok kolay veya çok zor olmamalıdır (MEB, 2021). Buradan hareketle çalışmamıza konu olan metinlerin okunabilirliğinin uygun olduğu düşünülmektedir.

Ateşman(1997)’ın okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede birinci sınıf ders kitabında yer alan dört serbest okuma metninin okunabilirlik düzeyi 71,03–90,19 arasında olduğu ve metinlerin “kolay” ve “çok kolay” olduğu görülmektedir. Ayrıca “orta”, “zor” ve “çok zor” düzeyinde serbest okuma metni bulunmadığı görülmektedir. İkinci sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik düzeyi 68,40–89,15 arasında olduğu ve metinlerin “kolay” ve “orta” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “çok kolay,” “zor” ve “çok zor” düzeyinde serbest okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Üçüncü sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik düzeyi 55,55–91,48 arasında olduğu ve metinlerin “çok kolay,” “kolay” ve “orta” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “zor” ve “çok zor” düzeyinde serbest okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Dördüncü sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik düzeyinin ise 38,89–85,41 arasında olduğu ve metinlerin “kolay,” “orta” ve “zor” güçlükte olduğu görülmektedir. Ayrıca “çok kolay” ve “çok zor” düzeyinde serbest okuma metni bulunmadığı görülmektedir. Serbest okuma metinlerinde; birinci ve ikinci sınıfta ağırlıklı olarak kolay ve çok kolay metinler yer alırken, üçüncü sınıfta kolay ve orta düzeyde, dördüncü sınıfta ise kolay, orta ve zor düzeyde metinlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe serbest okuma metinlerinin okunabilirlik zorluk düzeyinin arttığı görülmektedir. Demir ve Çeçen (2013)’in daha önce yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar çıktığı tespit edilmiştir. Kitaplar değişmiş olsa da, okunabilirlik zorluk düzeyinin yıllar sonra da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Ders kitaplarındaki okuma metinleri türleri yönünden Ateşman (1997)’ın okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemede, birinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 74,26 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 65,05 ile orta düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 78,81 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 85,00 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 74,77 ile kolay düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 75,83 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 75,58 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 67,75 ile orta düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 74,94 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 78,11 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 58,82 ile orta düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 78,16 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Metin türlerine göre bakıldığında birinci sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metinleri içerisinde öyküleyici metin türü olmadığı görülmektedir. Bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 72,03 ile kolay düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik değeri ortalama 82,44 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci sınıf Türkçe ders kitabında metin türlerine göre bakıldığında serbest okuma metinleri içerisinde öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanı 76,23 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik

ortalama puanı 69,23 ile orta düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik değeri ortalama 85,00 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabının serbest okuma metinleri içerisinde öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanı 81,39 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 68,65 ile orta düzeyde olduğu, şiir türündeki metinlerin okunabilirlik değeri ortalama 85,68 ile kolay düzeyde olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabı metin türlerine göre incelendiğinde ise, serbest okuma metinleri içerisinde öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanı 70,81 ile kolay düzeyde olduğu, bilgilendirici türündeki metinlerin okunabilirlik ortalama puanı 57,34 ile orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca serbest okuma metinleri içerisinde şiir metin türü olmadığı görülmektedir. Ateşman (1997)’ın formülü ile elde edilen bulgulara göre, ilkököl Türkçe kitaplarındaki öyküleyici ve şiir türündeki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin ortalamasına bakıldığında kolay düzeyde olduğu; bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguların daha önce de birçok çalışmada ortaya konulduğu tespit edilmiştir (Okur & Arı, 2013; Mirzaoglu & Akın, 2015).

Ateşman (1997)’ın formülüne göre incelenen Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici türdeki metinlerin çoğu kolay düzeyde olduğu, geri kalan kısmının ise orta güçlükte olduğu görülmektedir. İkinci sınıf Türkçe ders kitabındaki bir metnin çok kolay, dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki bir metnin ise zor düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle öyküleyici türdeki metinlerin sınıf seviyelerine göre farklılaşmadığı söylenebilir. Bilgilendirici türdeki metinlerin ise; birinci sınıflarda bir tane çok kolay, üç tane kolay, ikinci sınıflarda bir tane çok kolay, iki tane kolay ve dört tane orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca üçüncü sınıflarda bilgilendirici türdeki metinlerin; altı tanesinin kolay, beş tanesinin orta düzeyde ve dördüncü sınıflarda da bir tanesinin kolay, sekiz tanesinin orta ve üç tanesinin zor düzeyde olduğu incelemeler sonucu belirlenmiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe bilgilendirici metinlerin zorluk düzeylerinin arttığı söylenebilir. Şiir türlerinin sınıf seviyelerine göre zorluk düzeylerine bakıldığında ise ağırlıklı olarak kolay düzeyde oldukları görülmektedir. Birinci ve üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarından ikişer tane, ikinci ve dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarından da birer tane şiirin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarından birer tane şiirin çok kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle şiir türündeki okuma metinlerinin sınıf seviyesine göre çok farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

Türkçe dersinde öğrencilerin ilgisini arttıran ve dil becerilerini geliştiren birçok materyal kullanılmaktadır (Tenekeci & Dursun, 2019). Bu materyallerden biri de hedef davranışları kazandırmayı amaçlayan ders kitaplarıdır (Batur, 2010). Ders kitapları, farklı sınıf seviyesinde olan öğrencilerin hazırbulunuşluk, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır (Bağcı & Ünal, 2013). Bunun için ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi kolaydan zora doğru ilerleyen bir yapıda olabilir. Ayrıca ders kitaplarında yer alan etkinlik, görseller ve okuma metinleri hazırlanırken ders kitapları kullanımını öğrenciler ile tecrübe edinmiş öğretmenlerden görüşler alınabilir. Akıcı okuma, öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini etkileyen önemli bir unsurdur (Çıplak, 2022). Akıcı okuma, metnin anlaşılabilmesini sağlayacak uygun hızda okunması olarak tanımlanmaktadır (Kuhn & Stahl, 2000). Okuma hızının düşük olması akıcılığı olumsuz etkilemektedir (Allinder ve ark., 1998). Bu nedenle öğrenciler okuduğunu anlamakta zorlanmaktadır. Ders kitaplarında yer alacak metinlerin sınıf düzeylerine göre belirlenip, zorluk düzeylerinin kademeli olarak artması sağlanabilir. Sınıf seviyesi arttıkça metinlerin zorluk düzeyleri de arttırılabilir. Örneğin ilk iki temanın metinlerin zorluk düzeyleri çok kolay, sonraki iki temanın metinlerinin zorluk düzeyi kolay, sonraki iki temanın metinlerinin zorluk düzeyi orta ve son iki temanın metinlerinin düzeyi zor şeklinde bir dağılıbilir. Ayrıca; metinlerin

okunabilirlik düzeyi ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar yapılabilir. Okunabilirliği ölçme amacıyla yeni formül veya ölçekler geliştirilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – F.T., A.Ç., D.A.; Tasarım – F.T., A.Ç., D.A.; Denetleme – D.A.; Kaynaklar – F.T., A.Ç.; Malzemeler – F.T., A.Ç.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – F.T., A.Ç.; Analiz ve/veya Yorum – F.T., A.Ç., D.A.; Literatür Taraması – F.T., A.Ç.; Yazıyı Yazan – F.T., A.Ç., D.A.; Eleştirel İnceleme – D.A.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – F.T., A.Ç., D.A.; Design – F.T., A.Ç., D.A.; Supervision – F.T., A.Ç., D.A.; Resources – F.T., A.Ç., D.A.; Materials – F.T., A.Ç., D.A.; Data Collection and/or Processing – F.T., A.Ç., D.A.; Analysis and/or Interpretation – F.T., A.Ç., D.A.; Literature Search – F.T., A.Ç., D.A.; Writing Manuscript – F.T., A.Ç., D.A.; Critical Review – F.T., A.Ç., D.A.; Other – F.T., A.Ç., D.A.

Declaration of Interests: The authors have no conflict of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Allinder, R. M., Fuchs, L. S., & Fuchs, D. (1998). Curriculum-based measurement. In H. B. Vance (Ed.), *Psychological assessment of children: Best practices for school and clinical settings* (2nd edn, pp. 106–132). Wiley.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi [Measuring readability in Turkish]. *Language Journal*, 58, 71–74.
- Bağcı Dağdeviren, Ş., & Küçüktepe, C. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma Metinlerinin okunabilirlik Düzeylerinin farklı Yaklaşımlara göre Hesaplanması ve Sonuçların Karşılaştırılması [Calculation of the readability levels of free reading texts in primary school Turkish textbooks according to different approaches and comparison of the results]. *International Journal of Children's Literature and Education Researches*, 5(2), 17–34.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi [The readability level of the texts in the 8th grade Turkish textbooks of primary education]. *Journal of Mother Tongue Education*, 1(3), 12–28. [CrossRef]
- Batur, Z. (2010). *Examination of primary school 6th grade Turkish textbooks in terms of different variables* (Doctoral Thesis). Selcuk University Institute of Social Sciences. <http://hdl.handle.net/123456789/6586>
- Bora, A., & Arslan, M. A. (2021). Türkçe DERS (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik Yönünden İncelenmesi [Analysis of the texts in Turkish lessons (5, 6, 7, 8) books in terms of Readability]. *International Journal of Turkish Literature, Culture and Education*, 10(1), 222–236.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Evaluation of the texts in the sixth grade Turkish textbooks in terms of readability]. *Electronic Journal of Social Sciences*, 6(22), 206–219.
- Çıplak, G. (2022). *Examining the Texts in Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Readability* (Master's Thesis). Mustafa Kemal University Institute of Social Sciences.

- Demir, M., & Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. Sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Elementary Education I-V. Evaluation of Texts in Turkish Textbooks for Classrooms in terms of Readability]. *Journal of National Education*, 43(197), 80–94.
- Günay, D. (2013). *Text information* (4th ed). Papatya Publications.
- Karatay, H. (2009). Okuma Stratejileri bilişsel Farkındalık Ölçeği [Reading strategies cognitive awareness scale]. *Journal of Abant Social Sciences*, 9(2), 58–79. [CrossRef]
- Kardaş, M. N., & Tunagür, M. (2020). Basic information about reading education. In M. Kaya & M. N. Kardaş (Eds.), *Reading education* (pp. 1–25). Pegem Academy.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., & Sever, S. (1998). *Teaching Turkish, for Turkish and classroom teachers*. Engin Publisher.
- Kılıç, A., & Seven, S. (2006). *Subject area textbook review* (6th ed). Pegem Academy.
- Kuhn, M. R., & Stahl, S. A. (2000). *Fluency: A review developmental and remedial practices, center for the improvement of early reading achievement*. University of Michigan
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage.
- Mirzaoglu, V., & Akın, E. (2015). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme [An examination on the readability of the texts in the 5th grade Turkish textbook]. *Journal of Siirt University Social Sciences Institute*, 5, 146–155. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/160443>
- Okur, A., & Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği [Readability of texts in 6th, 7th, 8th grade Turkish textbooks]. *Elementary Education Online*, 12(1), 202–226.
- Özbek, A. B., & Ergül, C. (2018). İlkokul 4. sınıf ders kitaplarının okunabilirliklerinin değerlendirilmesi [Evaluation of Readability of Primary School 4th Grade Textbooks]. *Journal of Mersin University Faculty of Education*, 14(2), 653–668. [CrossRef]
- Sallabaş, M. E., & Yılmaz, G. (2020). Türkçe ders kitabında bulunan metin altı sorularının yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi [Examination of the sub-text questions in the Turkish textbook according to the revised Bloom's Taxonomy]. *Journal of Mother Tongue Education*, 8(2), 586–596. [CrossRef]
- Şengül, M. (2005). *An examination on the questions prepared based on the texts in the 8th grade Turkish textbooks of primary education* (Master Thesis). Fırat University.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2021). *Ders Kitaplarında Okunabilirlik. Erişim Adresi*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_04/15195812_ders_kitaplarında_okunabilirlik_2021.pdf
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2022a). *İlkokul Türkçe 1 ders kitabı*. Bilim ve Kültür Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2022b). *İlkokul Türkçe 2 ders kitabı*. Özgün Matbaacılık.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2022c). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Gizem Yayıncılık.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB) (2022d). *İlkokul Türkçe ders kitabı 4*. Özgün Matbaacılık.
- Tan, Ş.(Ed.) (2007). *Teaching principles and methods* (1st ed). Pegem Academy.
- Tenekeci, M., & Dursun, H. (2019). 2018–2019 eğitim öğretim yılında 6. sınıf Türkçe ders kitabı olarak okutulan kitaplara yönelik öğretmen görüşleri [Teachers' views on the books used as 6th grade Turkish textbooks in the 2018-2019 academic year]. *Al Farabi International Journal of Social Sciences*, 4(4), 1–12. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/51269/598952>
- Ünal, Ş. (2001). *Turkish teaching* (3rd ed). Nobel Publication Distribution.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Qualitative research methods in the social sciences* (8th ed). Seçkin Publishing.